Ч. 105 Неділя 11 (23) мая 1897. Рік VII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостствах на провинциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр

Промова п. Барвіньского

в адресовій комісиї дня 19-го мая 1897 року.

По вичерпуючих виводах державноправних так з боку бесідників pro як і contra, не думаю дальше вдавати ся в сю справу, а обговорю лише дві обставини піднесені в начерку адресовім, на котрі так руский нарід як і мої політичні прихильники в раді державній кладуть велику вагу.

Витаю передовсім з щирою радостию яко заступник сільских громад заповіджені в престольній річи економічні предложеня. Неперечно всї заступники сільских громад почули з великим вдоволенєм слова престольної річи, котрі найбільшу бачність звертають на нужду, в якій тепер находить ся господарска продукция і правительству вкладають обовязок, подбати о достаточну охорону і відповідну поміч для господарства против грізьних небезпечностий. Загальне рільниче пересиленє підорвало господарство в самих основах і довело до пригноблюючої нужди, котра вимагає від держави пильної і рішучої помочи. Особливо стан селяньский, котрий може подати найпевнійшу поруку против всякого суспільного перевороту, загрожений вельми в своїм істнованю і находить ся на краю пропасти.

Коли загальне рільниче пересиленє в цілій Европі, де всеж 56 процент всеї людности занято при хлїборобстві і лїсництві, розбуджує поважні побоюваня задля сумного упадку хлїборобства, то положенє хлїборобів взагалї а особливо селян в нашій державі є тим сумнійше. А вже-ж вельми лихе положенє селяньства в східних і полудневих краях нашої держави. В першім рядї побіч Дальмациї стоїть наш край Галичина, де майже 80 процент всеї людности займає ся хлїборобством.

Богато обставин причинило ся до того, що хлїлороби в Галичині, а особливо селяни находять ся в невідраднім положеню. Зовсім окремішні климатичні відносини споводовують в Галичині так значні і часті елементарні шкоди, як в жаднім инщім краю нашої держави, так що хлїбороби мимо загально урожайної землї мають лише непороду. Правда, що є заклади для убезпеченя від граду і инших таких шкід елементарних, але більшість селян не має звідки оплатити дорогого убезпеченя, а против деяких шкід і знищень нема навіть асекурациї.

Значний прибуток людности, котра з малими виїмками держить ся рілї, спровадив наслїдком закона з 1868 р. о свобідній подїльности ґрунтів таке роздробленє селяньских господарств, що нині більше як половина єсть таких господарств, котрі не мають більше як по два морґи.

Наслїдком того серед таких обставин не можливе хоч трохи поступове господароване на витворених тим способом дрібоньких господарствах, бо хлїбороби таки не в силї удержати потрібної до того худоби і закупити собі добрі господарскі наряди.

Важкі тягарі наложені на селян державою, краєм, повітом і громадою також дуже причиняють ся до їх зубоженя. Господар мусить ґрунтовий податок заплатити в рівній високости і то готівкою без взгляду на ціну збіжа, чи жнива були добрі чи злі. Окрім того більше як подвоює ся ґрунтовий податок зростаючими безнастанно додатками краєвими, повітовими і громадскими. Шкідливий вплив мають великі податки, які тяжать на многих рільничих плодах. Дуже докучливі є для селян належитости від перенесеня і спадщин, бо припадають як раз в такім часї, коли господар обіймаючий господарство находить ся і так в скрутнім положеню. Тим способом многим початковим господарям при обниманю господарства просто усувають землю з під ніг.

Нужду селян збільшають ще страшно податкові екзекуциї а особливо високі судові кошти екзекуцийні. Правда, що чимало терпить також дрібний промисл і стан середний по містах, але без порівнаня більша є нужда по селах, а се видно з того, що 70 до 80 процент всїх екзекуций податкових припадає на ґрунтових властителїв.

Також войскові кватирунки і обовязок давати підводи руйнує дуже хлїборобів. По містах будують касарні а селянин мусить відступати свою хату і стайню.

Підчас непороди або нещастя не може хлїбороб сподівати ся видатної помочи анї від держави, анї від краю. Коли господар точно доповнив всїх формальностий, то може дістати опуст податковий. Але звідки взяти для себе і родини хлїба і як придбати для худоби паші на зиму, тим нїхто не журить ся.

Колиж хлїбороб стогне під великою вагою сих тягарів, то булоб справедливо подати єму спроможність, відповідно продати свої пло-

11)

Крета і Македония.

(Дальше).*)

VI.

Чому Крета не має щастя? — Галєппа в марті. — Чорногорскі соколи жандармами на Креті. — Переполох в Канеї і бунт заптиїв. — Похорон Сулеймана-бея. — Оповіданє критийского палїкара, або ізза чого пішло на Креті. — Що розповідають магометани.

Ще не богато часу минуло від тих подій на Креті, про котрі хочемо тут дальше розповідати, а вже належать они до далекої минувшости. І се також доказ як борзо жиємо в теперішних часах. Грецко-турецка війна змінила положенє на Креті не допізнаня, а хоч остров сей поправдї єсть ще й до нині res nullius — нїчиєю власнотию, то все таки нема сумніву, що він остане ся і на дальше власностию Туреччини, хоч може й дістане автономію. Крета видко не має щастя, а не має єго з поконвіку, бо такий був вже єї початок, про котрий єї жителї так собі оповідають: Коли Господь Бог сотворив землю і море, не було ще цьвітів і каміня. Він сотворив одні і другі та дав цьвітам таку силу, що они приносили людем щастє, а камінє назвав віщуном нещастя. Коли Господь Бог переходив понад творами своєї сили, ніс у фартушку цьвіти і камінє. На своїй довгій дорозї розкидав він богато цьвітів по краях, і від тої пори стало їм усьміхати ся щастє. Коли-ж переходив по над море, де тепер Крета (а „Крета“ значить по італїяньски „крейда“), роздер ся фартушок і зробила ся в нїм велика дїра та все камінє випало з него у море. З того каміня зробив ся остров Крета, і він не може вже нїколи бути щасливим, бо не упала на него анї одна цьвітка із фартушка сотворителя.

Майже хоче ся вірити в правдивість сего оповіданя, бо можна сказати, що майже від коли стародавний грецкий король Мінос переніс ся на той сьвіт діставши там посаду судиї (чи добре платну — не знати) остров не зазнав нїколи щастя. Не стало мінотавра на острові, то люди самі себе взаїмно різали. Венецияни а опісля Турки не принесли Креті щастя, та й ледви чи она стане тепер щасливою від европейскої автономії. Знаємо преці як виглядає декуди автономія в Европі і на що она заводить ся. Але оставмо се будучности а придивім ся дальше тому, що дїялось на Креті з початком марта сего року.

На всхід від Канеї, таки недалеко від сего місця єсть місцевість — сільце, не сільце; місто, не місто — Галєппа, де стояли давнійше двірки европейских консулїв та богатих купцїв з Канеї. Зелена рівнина доокола Канеї, що відділяє нас від сусїдних гір, з своїми білими хатами сільскими серед кипресів та пінїй і садів мандаринових[1]), усьміхає ся так любо і весело, як би там могли бути лиш вічний мир та щастє. Сама Галєппа, що уважаєсь за передмістє Канеї, була в марті майже зовсім опустїла, не було в нїй майже анї одної живої душі. Доми або позамикані або порозбивані. від тої пори коли консулї винесли ся звідтам і дали тим знак і жителям, що треба все лишати а бодай живцем втікати на кораблї. Товпа магометан напала тогди на опущені доми і забрала з них, що лиш де було. Коли-б всї консулї були пішли за приміром австрийского свого товариша, майора Пінтера, і лишились дома, то й половину Галєппи не були би магометани обрабували. Тепер волочать ся там по улицях турецкі патрулї, а денеде покаже ся і червоний кафтан якого Чорногорця.

Жиємо серед межинародного панованя; то даєсь почути на кождім кроцї. Чорногорцї належать до корпуса реформованих жандармів, але корпус той не зорґанїзовано, бо всю роботу заскочили подиї. Як видко, вишукано межи Чорногорцями самих хлопів як дуби, плечистих і жилястих, щоби їх позичити Креті. То здаєсь одинокий вивозовий артикул богатої хиба лиш в камінє Чорногори: люди здоровенні, котрі можуть боронити слабших. Ходять в своїм народнім строю, зовсїм так як би на подвірю в якій касарни в Цетини. В запустїлім міскім городї в Канеї, при дорові до Суди, єсть головна кватира Чорногорців. Там мають они свою касарню в дотеперішнім будин-

*) Гляди ч. 85 „Народ. Часописи“.

[1]) Рід помаранчевого дерева з маленькими, трохи сплощеними, а дуже смачними овочами.

ди, щоби оплатити всї тягарі. Але й о се трудно. Всякими можливими штуками обнижають цїну рільничих плодів і роблять селянина невиплатним. Позаяк звичайно спонукує его до того якась конечна протреба, подати свої плоди, або екзекутор податковий стоїть перед дверми, то на торзї видирають ему товар за безцїн. Селянин відбирає ледво то, що его самого коштує, а головний зиск забирають перекупнї.

(Дальше буде).

Новинки.

Львів дня 22-го мая 1897.

— **Рада міста Львова** іменувала греко-кат. катихитом при школї ім. сьв. Мартина о. Ів. Рудовича.

— **Приготовляючий курс для народних учителїв**, що хотїли би складати видїловий іспит з другої і третої ґрупи, устроює головний заряд польского товариства педаґоґічного у Львові в часї від 19-го липня до 28-го серпня с. р.

— **В справі нотарияльних оплат** видала президия висшого суду краєвого розпорядженє, котре говорить, що нотарям не належить ся нїяка винагорода за списи актів тодї, коли они роблять се при нагодї якоїсь иншої урядової чинности в характері судових комісарів. Не вільно їм в таких случаях умавляти ся зі сторонами що-до висоти винагороди анї також приймати єї безпосередно. По окінченю урядової чинности, они мають лиш віддати акти судови, а той означивши висоту оплати, сам єї стягне і доручить нотареви. То розпорядженє не обовязує очевидно в тих случаях, де нотар сповняє свою урядову чинність на візванє сторони, а не на припорученє суду.

— **Видїл Рускої Бурси в Стрию** подає до відомости: В інтернатї Бурси знайшло приміщенє 19 питомцїв, а то: 2 безплатно, 1 за доплатою 4 зр., 3 за доплатою 5 зр., 2 за доплатою 8 зр., 3 за доплатою 12 зр., а 5 за повною доплатою 15 зр. — Відтак просить Видїл Вп. Родимцїв на звичайні Загальні збори товариства, котрі відбудуть ся 27-го н. ст. мая в льокали Руского касина о годинї 11-тій перед полуднем після слїдуючого порядку дневного: 1) справозданє з дїяльности Видїлу по 27 мая; 2) справозданє касове; 3) вибір видїлу і комісиї до провіреня рахунків; 4) справа продажи парцелї товариству „Народний Дім в Стрию“; 5) самостійні внесеня членів. Того-ж таки дня о годинї 9-тій рано відправить ся в міскій церкві заупокійне богослуженє за душу бл. п. Ал. Радзикевича і Венедикта Ружицкого яко основателїв товариства.

— **Курс пожарництва** для будучих управителїв провінциональних сторожий огневих розпочав ся у Львові дня 10 с. м. На курс з'їхало ся 19 участників зі всїх сторін краю. Пожадано було би, щоби ради повітові висилали на такі курси охотників з більших сїл. При обовязковім від тепер заводженю сїльских сторожий було би то дуже хосенно.

— **Продаж дзвонів.** Дирекция державних зелїзниць у Львові виставляє на продаж 70 штук стацийних дзвінків, що вийшли вже з ужитя. Ті дзвінки мають по 10 до 20 кільоґрамів ваги, зелїзні серця, а деякі і зелїзні консолї. Оферти треба предкладати до дирекциї у Львові.

— **З Городка** доносять, що в тамошнім ставі утопив ся передвчера о $4\frac{1}{2}$ годинї рано місцевий бурмістр Андрій Лїпус. Та пригода зробила в Городку велике вражінє. Небіжчик стратив в грудни м. р. жену, котра нагле померла.

— **Самоубийства.** В Жабю відобрав собі житє вистрілом з револьвера почтмайстер К. Левицкий. Причина самоубийства не звістна. — В Коломиї застрілив ся стельмах Фердинанд Фрібес. Причиною самоубийства була цїлковита руїна маєткова.

— **Конець розбійника.** Недавно тому околиця Хотина позбула ся вкінци звістного конокрада і розбійника Івана Чунґула. Числив він 38 лїт, а вже від 19 лїт бушував і поповняв численні злочини в північній Бесарабії. Був він справдїшним пострахом сїльского населеня. Вязнено его кільканайцять разів і то не лиш в Росиї, але в Австриї і Румунії, але завсїгди умів викрутити ся або висмикнути ся. В послїднім часї, по сповненій через Чунґула зухвалій грабежи, пустили власти за ним погоню. Погоня складала ся з кількох селян, урядника полїцийного і граничних сторожників. Догонений Чунґул видрапав ся на стрімкий беріг Прута і зачав звідтам кидати на нагінників камінєм. „Піддай ся!“ — кликали до него. — „Не віддам ся в ваші руки живий“ — відповідав. Бачучи, що погоня вже що раз близше него, розбійник схоронив ся в отворі, межи скалами, де, як показало ся, находила ся печера, що послужила ему яко добрий захист. Годї було его там досягнути. Тодї нагінники взяли ся на спосіб, привезли фіру соломи, позатикали нею отвори печери і підпалили. Думали що розбійник зі страху перед удушенем піддасть ся. Помилили ся, бо Чунґул волїв вмерти. Найшли его на днї печери удушеного, з головою завиненою в свиту. Мав при собі два револьвери і 40 рублїв готівкою. Запевняють, що розбійник той мав на совісти кілька а може й більше убийств.

— **Знов велика зелїзнича катастрофа** лучила ся — як доносять телєґрафічно з Кольонії — на шляху Ґіллєсгайн-Ґерольштайн. Войсковий поїзд, що віз 1000 резервістів до Мецу, вихопив ся з шин і розбив ся. Перші телєґрафічні вісти доносять лиш про 28 вояків убитих і многих покалїчених.

— **Божевільність ізза скупства.** У Відни збожеволїла Рожа Діц, що числила 67 лїт, а від чверть столїтя занимала скромну компатку при Віндмільґассе. Нїкого у себе не приймала, а на житє видавала денно лише 20 кр. Раз на день виходила до міста а потім вже не опускала хати. З обави перед злодїями двері замикала на три замки. Недавно тому полїциянт узрів єї, як у вікнї вимахувала руками і видавала дикі голоси. Відвезено єї до закладу божевільних. Найшли у неї звиж 200.000 зр. в дукатах і паперах вартостних. Запитана, що думає зробити з грішми, відповіла: „Я не маю нїчого і коштів лїченя платити не думаю. Єсьм варятка, а при тім голодна. Дайте менї їсти, а богато!“

— **Довговічність.** В Одесї померла сими днями в домі убогих селянка Е. Громогласова, що мала 120 лїт. До послїдного дня тїшилась она добрим здоровлєм.

— **Богатий жебрак.** В Папі на Угорщинї помер недавно звістний в тім містї жебрак Ґустав Брадер. Як ствердили лікарі, помер він на втрату

ку реставрацийнім, там лежать они горілиць під пальмами коло корчів рож і вигрівають ся на сонци. Їм платять правильно; та й добре роблять, бо молоді соколи з Чорного в справах грошевих не знають жартів — заплатили би собі самі. Командантом сеї збиранини з цїлого сьвіта, що називає ся корпусом жандармерії, єсть енерґічний анґлїйский майор Бор, а офіцирами суть Італїянцї і Французи. Перші ходять в своїх уніформах, другі по цивільному. Майор Бор велїв також обсадити Чорногорцями малий домик на венецийскій торговици в Канеї. Турки та грецкі магометани дивлять ся і з дива їм не сходить, що на тім місци, де від двіста лїт пересиджували турецкі заптії, красують ся тепер червоні кафтани Чорногорцїв. Здогадують ся, що турецкому панованю приходить вже конець.

Мимо всїляких пригод, мимо огню і битви на улицях міста житє на Всходї вертає борзо на давний шлях тупоумної байдужности. На улицях знову повно людий, що повиносили на торг всїляку городовину; депеде покаже ся і який ісповідник пророка та іде поволи і спокійно як серед найглубшого мира. Серед множества фесів видко лиш кілька капелюхів европейских справоздавцїв, які тут з'їхали ся з цїлого сьвіта. То, що тут продають, то вже лиш останки городовини, яка ще знаходить ся в околици: каляфіори, салата, редьква. Люди ходять спокійно то сюди, то туди. Нераз десь недалеко хтось стрілив, за тим понеслось кілька других вистрілів, а зараз по тім і цїла сальва. На хвильку як би всї задеревіли — відтак робить ся величезний рух і люди розбігають ся на всї сторони. Улицями гонять мужчини з ножами і ятаґанами, онтам біжать деякі з револьверами, ба й з рушницями. За кілька мінут місто як би вимерло, на улицях глухо і пусто, склепи позамикані, з торговицї щесла вся городовина. В містї зробив ся переполох.

Ідучи до конаку, правительственного будинку, приходить ся зараз до брами від подвіря. Тут видко італїяньских моряків; чути ще дим з пороху. Несуть зраненого Італїянця. Тут збігли ся майже самі Европейцї, чуже войско і реформовані жандарми. Роззброюють яких двайцять і пять турецких заптіїв (жандармів). То они наробили того заколоту. Від довшого часу не дїставали платнї і відгрожували ся своїм офіцирам та заступникови ґенерал-ґубернатора Ісмаілови-пашi; коли межинародні команданти завізвали їх, щоби они піддали ся, то они почали стріляти з вікон своєї касарнї в конаку, а тогди прикликані Росияни та Італїянцї стали до них стріляти і зранивши чотирох з них, приспілували їх піддати ся. Хто при тім застрілив полковника заптіїв, Сулейман-пашу, годї було вислїдити. Турецкий офіцир, що стояв коло него в сїнях конаку, каже, що то могла его поцїлити лиш куля чужих моряків, котрі стріляли також до сїний. Тому однакож противить ся той факт, що в сїнех, там, де стояв полковник, видко було лиш один знак від кулї. Будинок, де були закватировані заптії, єсть темний. Попід стїни стоять тапчани, а серединою єсть вузенький перехід. В темній глубинї обступило кількох людий тїло застріленого полковника. На тапчанах лежать зранені; всї они Альбанцї, так само як і їх полковник. Они стогнуть та кленуть ґяврам і своїм пашам. Якийсь бідачиско з сивою бородою, котрому груди пробила італїяньска куля, присїв тихенько під стїною. Сумними очима водить доокола; незадовго скінчить ся его житє. Жаль бідних заптіїв; від кількох місяців, ба, від кількох лїт не дїставали платнї, мають лахи на собі, а мусїли заєдно ходити по небезпечних стежках в глубинї острова, жінки і дїти гинули дома з голоду, аж наконець взяла ся їх розпука, коли побачили, що реформовані жандарми дїстають правильно свою платню, а они мусять і дальше голодувати. Очевидна річ, що реформу треба було зачинати від очищеня стайнї Авґіяса в турецкій господарцї, а тогди аж заводити щось нового. Так то до старих гріхів турецких прийшли нові похибки та незручність і остаточно мусїли потерпіти люди, котрих вина не була велика. Єсть то якесь прокляте на турецкій господарцї, що і доброму дуже трудно добрим остати ся. Добре то каже турецка приповідка: Від доброго чоловіка не виходить нїчо' злого, хиба що він бідний. А старі заптії були дуже бідні.

Виступленє чужих моряків відобрало Туркам зовсїм відвагу. Они стали собі думати: Коли ізза такої малозначної причини зачинають зараз стріляти цїлими сальвами з репетієрових карабінів, то видко, що настав новий час, котрий не для повільного музулмана. Музулмани ходять як би прибиті. Добре зробили Греки, що завчасу винесли ся з Канеї, а то були би певно зазнали мести музулманів, в котрих кипить. Пуста, мов би вимерли в ній люди, єсть християньска часть міста недалеко цитаделї, утїкаючі ледви мали час позамикати двері та вікна. На бальконах видко зісохлі цьвіти, перед дверми домів худі коти. Улицями чути кроки турецких патрулїв, котрі совістно не пускають нїкого до сеї части міста, хто не має права тут заходити.

На похорон погибшого полковника заптіїв, Сулеймана-бея, виступили всї чужі віддїли моряків під проводом своїх офіцирів та уставились на подвірю погорівшого конаку. Така тут мішанина уніформів, як рідко коли такої побачити. З'явили ся також і аташе войскові. Крутими улицями через турецку часть міста машерують до дому полковника. Побіч шкоцкого віддїлу в червоних мундурах ідуть нїмецкі моряки в синих блюзах, за ними їх товариші з дво- і тридержавного союза. Множество турецкого народа, офіцирів і урядників заняли вільне місце на улици. Перед домом уставилось войско, виносять просту деревляну домовину і несуть помежи рядами моряків, котрі презентують карабіни. На патику в головах на домовинї висить войсковий фес полковника. Так ідуть аж до мошеї, де на похід похоронний жде віддїл турецкої артилєриї. Там стоїть також новий войсковий командант Крети, Тавфік-паша. Аж до брами міста відводять тїло чужі моряки, а звідтам вже ідуть самі Турки до того місця, де в тїни кипресів стоять турецкі нагробники.

сил по причині лихого віджпвлюваня. По смерти найдено в его лахах книжочку каси щадничої і вартістні папери на суму 120 тисячів корон.

— **Очи шкільних дітий.** В Лондоні оглядав др. Картер очи 8.000 шкільних дітий і прийшов до переконаня, що ледви 40 проц. дітий має зір нормальний. Однак звичайно недостатки зору є дуже малі. Заледво 10 проц. дітий видить неправильно, за коротко або за далеко. Короткозорість є природною прикметою відмінної будови ока і зовсім не зростає та не можна її приписувати перетяженю або лихому вплпвови науки при неприхильних услівях для здоровля. Дуже цікаве постережене дра Картера є то, що діти міскі не видять так далеко, як могли би при своїй будові ока. Око приміняє ся до вражінь, які звичайно одержує. Дитина, що рідко дивить ся на небо, на гори, на дерева, стає через те менче спосібною спостерігати віддалені предмети, але далеко лекше спостереже малий предмет, голову від шпильки, букву і т. д., як дитина сільска.

— **Петиция ґімназиястів.** Париські ґімназиясти стоять на вершині часу. Они держать ся під кождим взглядом строго поступу. Давний припис забороняє їм курити підчас павз в шкільних комнатах та на подвірю. Многонадійні молодці виготовили до міністра просьвіти просьбу, підписану сотками одномишленників, де домагають ся знесеня сеї заборони. Наслідок заборони є такий, що молодці щоби курити, заходять в найменьші кути і иньші неможливі місця; там вдихують они зіпсутий воздух і погані запахи та стикають ся з шкідними мікробами, що в таких убікациях розвивають ся вельми обильно. Через се терпить безпосередно їх здоровлє або що найменше ослабляє ся відпорність орґанізму супротив нездорових впливів. Навпаки, як тілько знесуть заборону куреня, то молодці не будуть потребували ховати ся по всяких дірах, щоби попикати циґаретку або люльку, але лишать ся на свобіднім, ясним подвірю шкільнім і будуть віддихати добрим, сьвіжим воздухом, що знов в великій мірі причинить ся до їх здоровля. Що ті невигоди скритого куреня по тайних місцях легко оминути цілком по просту, скоро лише молодіж послухає шкільну власть і занехає курене, то петентам навіть на думку не впало.

— **Померли**: у Львові Кароль Мікулі, звістний музик, в 79-ім році житя; — о. Володимир Ступницкий, парох в Кудринцях станіславівскої епархії, дня 8 мая, в 45-ім році житя, а 17-ім сьвященьства; — Юлія Мидловска, жена сьвященика в Крехівцях під Станиславовом, в 72-ім році житя; — Николай Комар, народний учитель в Ціневі коло Долини, в 56-ім році житя.

Господарство, промисл, торговля, гиґієна і вихованє.

Добрі ради.

— Чи давати коровам їсти при подою, чи ні? У нас звичайно дають коровам при подою їсти. Практика однакож показала, що то зле. А чому? — Бо корова, котра підчас доєня їсть, дає значно менше молока. Звичайно думають, що коли корові дати їсти, а при тім заразь доїти, то она буде спокійно стояти. Правда, що при доєню треба, щоби корова спокійно стояла, а то з двох взглядів: раз длятого, щоби той, хто доїть, мав спокій і міг вигідно доїти, а відтак — і то ще річ важнійша, щоби корова мала повен спокій і всю свою увагу звертала на припусканє молока. Коли корові закинути їсти, то она не буде тогди так спокійна, як того потреба; она тогди звертає більшу увагу на пашу, як на припусканє молока. Перед порожним жолобом буде корова стояти спокійнійше, зверне всю свою увагу лиш на доєнє і тогди припустить більше молока, а стояти буде спокійно, скоро лиш той, хто доїть, буде уміти відповідно доїти. Від того, що корова буде їсти підчас доєня, не зробить ся преці зараз молоко; оно прибуває від попередного годованя. Отже не давати корові їсти при подою, але аж по нім. Хто того доси не робив, нехай спробує раз і другий, і при тім добре уважає, кілько корова дасть молока, а сам переконає ся, що ліпше давати їсти аж по подою.

— Як вигубити ситник на сіножатах. Ситник на сіножатах показуєсь всюди там, де єсть млаковина і де в ґрунті єсть за мало вапна. Се показує нам спосіб, як вигубити ситник на сіножатах. Насамперед треба о то постарати ся, щоби стан води в ґрунті понизити бодай о 30 центиметрів, або о пів метра, значить ся, треба на сіножати покопати відповідні рови і води трохи спустити. Відтак треба сіножать посипати рівномірно (то найважнійша річ) паленим вапном, або ще ліпше вапнистим марґлем (опокою) і проволочити. Сухого і змеленого марґлю треба на морґ около 18 до 24 метричних сотнарів. Ситник, скоро добуде ся з него цьвіт, треба добре скосити, а відтак посипати сіножать марґлем.

— Хронічні (уперті) білі уплави у коров. В доповненю до ради на білі уплави у корови, подані в послідній „Переписці зі всіми і для всіх“ подаємо ще тут спосіб лїченя швайцарского ветеринария Вапфа, котрий в Schweizer Archiv für Thierheilkunde, Том 39, зош. 1 так каже: Причиною білих уплавів єсть хронічно-катаральне запалене блони слизової в утробі (матиці); та хороба при відповіднім поступованю дасть завсігди виличити ся, але скоро хороба тягнула ся довший час, то корова вже ніколи не буде тільна. Вапф уживає до промивки 10 ґрамів алуну, розпущеного в 20 літрах літної води. Ту промивку пускає ся до утроби під сильним напором (лїйка ґеґарова мусить бути поставлена так високо, щоби був стовп води около 7 метрів високий, а кишка кавчукова повинна бути на 8 метрів довга з твердою пипкою на пів метра довгою. Перед сею промивкою треба ще утробу промити півпроцентовою водою з креоліною або з карболем. Річ очевидна, що такого лїченя може підняти ся лиш ветеринар, котрий і знає ся на тім і має відповідні прилади.

— Як вигубити воши у худоби. Пруский ветеринар Зіберт-Ашерслебен подає в Berl. Thierärztl. Wochenschrift до відомости, що вже від многих літ уживає на воши у коний, рогатої худоби і свиний слідуючого, дешевого, скоро і певно ділаючого, а при тім і зовсім нешкідливого способу: наливає до фляшки по половині нафти і льняного олію, колотить добре, а відтак мачає в тій мішанині вовняний платок і натирає нею добре всі місця, де знаходять ся воши. Від того воши зараз гинуть, але добре єсть за кілька днів то натиранє повторити. Дотичні місця зливає ся відтак теплою водою з простим милом. Волос від того средства не випадає.

— Тростинову плетїнку н. пр. на кріслах занечищену порохом, димом і т. д. або пожовклу чистить ся спіритусом в той спосіб, що мачає ся в нім щіточку і чистить ся, але осторожно, щоби спіритус не капав на політуровану часть крісла, бо збавив би політуру. По очищеню обтирає ся ще плетїнку добре на сухо мягким старим платком і она буде знов виглядати як нова.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 22 мая. В комісиї адресовій відкинено вчера адресу німецкої партиї поступової (проєкт пос. Коппа) всїма голосами против 5, а проєкт адреси вірноконституцийної більшої послости всїма голосами против 8 та ухвалено 25 голосами против 13 приступити до специяльної дискусиї над адресою парляментарної більшости.

Константинополь 22 мая. Порта повідомила держави, що на цілій боєвій лїнії настав роз'єм.

Канеа 22 мая. Башибожуки стріляли до адміралів францускoго і анґлійского, але не вдіяли їм нічого.

Констачтинополь 22 мая. Саме перед настанем роз'єму обсадили Турки давну грецку границю і вивіз Фурка в горах.

За редакцию відповідає: Адам Крюховецкий.

З чого пішла послїдна ворохобня на Креті? Кореспондент ґазети Manchester Guardian розговорював з кретийским палікаром [2]), лікарем Петром Фандрідесом, котрий пояснив се питане, як слідує. Межи згаданим кореспондентом а Фандрідесом завела ся така розмова:

— Ви мабуть ходили до повстанців, щоби там давати поміч раненим?

— Зовсім ні! Я ходив робити рани, а не їх латати. Я не лікарем вже від осьми місяців. Найгірше то, що отся зранена моя рука розділила мене з моєю любою подругою, з рушницею. Я маю честь бути проводирем одного відділу, до котрого належать всі жителї мого села, мій брат, мої братаничі і селяни, та вертаю з гір повисше Канеї. Ви хотіли би знати, звідки то все пішло? У нас на Креті не було спокою, а чому — зараз Вам скажу. Поставлено хату в 1889 р., она згоріла підчас ворохобні ще того самого року; поставили знову і она знову згоріла, ще раз поставили — і знов згоріла. Так було чотири рази від того часу аж доси. То чей не значить безпечність майна. А безпечність житя тут така сама як і безпечність майна. У нас, бачите, нема ніякого судівництва, а вендетта (месть кревних, або месть крови) розширила ся по цїлім острові. То дике судівництво! А що ж би Ви зробили? Годї не покарати за кривду! Коли не можна спустити ся на публичну справедливість, то за приватну кривду треба мстити ся приватно. Жаль, що так єсть, але що-ж діяти, коли так єсть на Креті.

Палікар розповів відтак, що все пішло із-за нападу магометан на его братанича. Він чоловік молодий, їхав з Канеї домів. На дорозі приступили до него три магометани і відозвали ся: Чого ти зневажив жінки? — Я ніякої і не видів — каже той. — Они ще раз то его спитали, а він їм на то: Ну, то покажіть менї де яку жінку тут недалеко! Я вертаю з Канеї і не стрітив нікого. Коли один з Турків підійшов до него, він виймив револьвер і стрілив до него. Тогди другий Турок прискочив до християнина і дістав також кулею. Третий утік, але відтак обернув ся і стрілив та ранив Фандрідесового братанича, але той мав ще на стілько сили, що зайшов до дому і післав по Фандрідеса. Фандрідес сказав тогди: Полила ся турецка кров і Турки не дадуть вже нам спокою.— Пішов отже до ґенерал-ґубернатора Беровича-паші, щоби він поставив варту в его селі.

— То добрий чоловік! — розповідав дальше Петро Фандрідес. — Палікар! Знаєте, що то палікар?

— Знаю, проводир і герой.

— Правду кажете! Берович то Альбанець, а Альбанці спільні люди! Коли я прийшов до него, почав з ним говорити про одного чоловіка, — він називав ся Ляронцахі, — що сидів у него у вязниці і був засуджений на смерть. Я сказав єму, що той чоловік зовсім невинний і має сухоти. (Правдивого убийника вже давно не було на Креті). Він переконав ся, що то правда і велів Ляронцахого пустити на волю. Ну, добре; але бо три тисячі Магометан зібрало ся перед домом ґен.-ґубернатора улючені тим, що він Ляронцахого випустив. Коли Берович вийшов до них, то один навіть змірив ся до него і хотів стріляти. Що-ж він міг вдіяти? Отже каже менї: Я сам один, маю руки звязані. — В сїчни напали магометани мого другого свояка і також зранили. Тогди кількох з нашого села напали на магометан і з мести убили трох з них. Нас було 150 в селї, а Турків прийшло більше як тисяч. От і від того розпочала ся війна.

(Дальше буде).

[2]) Ще за часів грецкого цїсарства був рід войска, званого „арматоля“, а члени арматолї звали ся палїкарами. Слово „палїкар“ означає длятого ще й нинї молодого борця, чоловіка сьмілого і хороброго. Коли Турки взяли Константинополь і запанували на балканьскім півострові, зробили з арматолї рід жандармериї, котрої члени звані як давнїйше палїкарами, виступали нераз против Турків в обороні Греків. Длятого слово „палїкар“ значить нинї також „борець за свободу“.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.